

Pas a desnivell

Amoïnats i perplexos

Sempre m'ha obsessionat l'actitud, tan estúpidament humana, de considerar que la culpa és de l'altre, o dels altres. Tots ens considerem, cadascú pel seu compte, espectadors innocents que ens passem la vida pagant una entrada obligatòria (com un impost permanent) i som víctimes de les comèdies o dels drames escrits i representats per gent que ens vol mal.

Quan parlem de crisis, tant les locals com les mundials, no ens oblidem mai de situar els dolents en una banda i de quedar-nos nosaltres, humiliats i ofesos, al costat dels bons. Com que això es produeix a nivell universal, hem convertit aquest planeta en una olla de grills. Se'ns han barrejat les idees i els sentiments i cada vegada ens és més difícil de treure'n l'entrellat. La informació a dosis massives (que és una de les revolucions més grans que s'han produït) ens permet de saber el que passa a tot arreu. Encara que sigui només una mica, a desgrat de manipulacions i censures, però les notícies es filtren, les imatges es prodiguen i ja no hi ha res que ens vingui massa de nou. Com que cada cop es viatja més, topem sovint amb la punta de desencís del turista que torna a casa amb la sensació que tal ciutat o tal país que tenia tantes ganes de conèixer, «ja se'ls sabia». A mi mateix m'ha ocorregut: des de petit, em feia molta il·lusió que algun dia —era un somni— pogués visitar Nova York. És molt possible, i ho he escrit en alguna ocasió anterior, que l'atracció fos deguda al fet que a l'escola on vaig assistir ens donaven uns quaderns de cal·ligrafia que duïen, encapçalant cada pàgina, un dibuix amb un peu imprès de lletra a mà, dins l'estil que aleshores se'n deia «scriptura pràctica nord-americana». La resta de la pàgina era plena de ratlles que havia d'omplir l'alumne, repetint el text que acompanyava la il·lustració, tot procurant imitar la lletra. Era una època en la qual als Estats Units se'ls atribuïa el paper de model d'esperances, s'escolava el primer quart d'aquest segle i jo tenia deu anys. Mossegant-nos la llengua, sucant repetidament el plomí en un tinter on no era estrany que s'hi hagués ofegat una mosca, els meus companys i jo copiàvem la mostra fixant-nos-hi molt, perquè la cosa puntuava. Als dibuixos del cap de plana hi havia l'Estàtua de la Llibertat, els gratacels de Manhattan, el pont de Brooklyn, uns trens americans

que corrien a noranta quilòmetres per hora (una velocitat fabulosa per als ferrocarrils d'aquells temps) i altres temes que proclamaven les excel·lències d'una terra que desvetllava la fantasia. Almenys a mi. El cas és que, en aquella tendra edat, vaig arribar a la conclusió que em sabia greu de morir-me sense haver conegut Nova York.

Als meus cinquanta anys, en el viatge de retorn a Catalunya després d'un llarg exili, la meua dona, els meus fills i jo vam passar una setmana a Nova York. Com que ens trobàvem subjectes a un pressupost estricto, ens vam fer tips de caminar per la ciutat, a la deriva, però sense perdre'ns mai del tot i sense fer grans descobertes. Els carrers i els edificis ens eren familiars, sobretot a la

meua dona i a mi, que ja els havíem vistos a causa, penso, del cinema. Resultava que a l'Empire State ja hi havíem pujat abans, en companyia d'estrelles famoses de Hollywood i sense moure'ns d'una butaca. Ja havíem travessat la badia de Hudson a bord dels ferrys, coneixíem la Cinquena Avinguda i Wall Street, els enormes magatzems i els barris pròspers i els d'extrema pobresa, totes les estampes que han estat tan divulgades. Ja sé que això, segons com es miri, és d'una banalitat espantosa, perquè no hi ha cap ciutat —ni tan sols cap poble petit— que es pugui enllestir amb un cop d'ull mentre s'hi va de passada. Les col·lectivitats tenen una vida interior que als forasters que s'hi acosten i se'n van de seguida se'ls escapa, no tenen el dret de pontificar-hi. Però en el meu cas, pel que fa a Nova York, la capacitat de sorpresa que m'havien esgotat el cinema, la televisió i el material gràfic escampat a grans tiratges, també l'havia esmussada la literatura nord-americana, tan oberta en els grans moments de la seva novel·lística i amb una voluntat d'anàlisi i de crítica que permet una profunda coneixença.

Poc o molt, he reviscut aquesta experiència en altres grans ciutats i en països distints, de cultures diverses. En l'aspecte extern es van assemblant cada vegada més, a causa de les autopistes, de l'urbanisme i de l'arquitectura actuals, i d'unes formes de vida que tendeixen a la imitació de models típics. En el procés d'agonia de la cèlebre societat de consum, els problemes també són pràcticament idèntics, tot i que en alguns indrets els afrontin d'una manera més seriosa que en altres. Entre els progressos de la tecnologia desbridada i les ensopegades del capitalisme, la gent es va quedant sense feina. Ara que havíem arribat a l'acord de treballar tots junts fora de casa, dones, homes i màquines, gairebé en bona harmonia, resulta que sobren braços i rodes, l'atur s'escampa com una plaga apocalíptica. És allò que deia de l'olla de grills. Totes les ideologies que es proposaven la consecució de la felicitat universal organitzada s'han quedat a mig camí, si és que han pogut arribar-hi. A tot arreu hi ha moltes coses per arreglar, molts afers per resoldre, molta feina per fer. I, en canvi, tal com he afirmat abans —i com sap tothom— ens anem quedant sense feina, enmig d'una aflicció general. ● PERE CALDERS